

EEDER
EDEBÎ ELEŞTİRİ DERGİSİ
ISSN: 2602-4616

Cilt V, Sayı I, Yıl 5, Mart 2021

Makale Adı /Article Name

Suavi Koçer'in *Uzay Yolcuları* Adlı Şiir
Kitabında Gemi İmgesi

Image of the Ship in Suavi Kocher's
Poetry Book *Uzay Yolcuları* (Space
Passengers)

Yazar/Author

Mahir KARACAR

Dr. Öğr. Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, karacar22@hotmail.com

 ORCID: 0000-0003-0999-8949

Yayın Bilgisi/Article Information

Yayın Türü: Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 28.09.2020

Kabul Tarihi: 04.01.2021

Yayın Tarihi: 31.03.2021

DOI: 10.31465/eeder.801330

Sayfa Aralığı: 18-40

Kaynak Gösterme/Citation

Karacar, Mahir (2021). "Suavi Koçer'in *Uzay Yolcuları* Adlı Şiir Kitabında Gemi
İmgesi", *Edebî Eleştiri Dergisi*, C V, S I, s. 18-40.

(Bu makale, yazar beyanına göre, TR DİZİN tarafından öngörülen "ETİK KURUL
ONAYI" gerektirmemektedir.)

ÖZ

Suavi Koçer 1909 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. İyi bir eğitim alan şair; amelelik, bankacılık ve gazetecilik gibi çeşitli işlerde çalışmıştır. Önceleri Garip Akımı ile adı anılmış daha sonra unutulmaya yüz tutmuştur. Bütün şiirlerini *Uzay Yolcuları* adlı şiir kitabında toplamıştır. Şair şiirlerinde uzay temasına ağırlık verdiği için "uzay şairi" olarak anılmıştır. Suavi Koçer'in şiir anlayışı *Uzay Yolcuları* adlı şiir kitabına bakılarak anlaşılabilir. Bu kitapta şair çoğunlukla uzay ile ilgili şiirler yazmış ve buna bağlı olarak kozmik unsurlara dayanan bir şiir dili kullanmıştır. Elbette şair bu kitabında uzay konusu dışında farklı temalar da işlemiştir. Aşk temi, sosyal konular, tabiat olayları, tarihsel gelişim, modern zaman gibi konulara da değinmiş ve bu konuları kendi bakış açısına göre işlemiştir. Şair *Uzay Yolcuları* adlı şiir kitabında gemi kavramını ve diğer deniz taşıtlarını sıklıkla kullanmıştır. Biz bu çalışmamızda Suavi Koçer'in *Uzay Yolcuları* adlı şiir kitabında gemi imgesini tahlil etmeye çalıştık. Şair bu kitabında gemi ve diğer deniz taşıtlarını kullanarak imge oluşturmaya çalışmış ve özgün sayılabilecek bir imge dünyası kurmuştur. Bazı şiirlerinde ölümü veya yolculuğu simgelemek için gemi kavramını kullanırken bazı şiirlerinde de hayat mücadelesini anlatmak için bu kavramdan faydalanmıştır. Şair bu klasik kullanımların yanında orijinal imgeler de bulmuştur. Söz gelimi bazı şiirlerinde uzay gemisini veya modern zamanı anlatmak için bu kavramlardan faydalanmıştır. Bu kullanımlar Türk edebiyatı için yeni ve orijinal imgeler olmuştur. Bununla birlikte geminin görme organına benzetilmesi, ümidi veya ümitsizliği simgelemesi yine orijinal kullanımlardır. Hz. Nuh'un gemisinin şiirinde yer alması ise klasik sayılabilecek bir imgedir.

Anahtar Kelimeler: Suavi Koçer, *Uzay Yolcuları*, Şiir, İmge, Gemi.

ABSTRACT

Suavi Koçer was born in 1909 in Istanbul. Although he was a decent educated poet, he worked as a labourer, banker, and journalist. At the beginning of his literary career, Koçer was counted as one of the members of Garip Movement but afterwards he passed into oblivion. The poet collected all his poems in his poetry collection entitled *Uzay Yolcuları* (Space Passengers). Since the poet emphasized the theme of space in his poems, he was referred to as "space poet". Suavi Koçer's understanding of poetry can be understood by looking at his poetry book *Uzay Yolcuları* (Space Passengers). In this book, the poet mostly wrote poems about space and used a poetic language based on cosmic elements accordingly. Of course, the poet has dealt with different themes besides the space subject in this book. The poet also touched upon subjects such as love theme, social issues, natural events, historical development, modern time, and he dealt with these subjects from his point of view. The poet frequently used the concept of ship and other watercrafts in his poem book entitled *Uzay Yolcuları* (Space Passengers). This study aims to analyse the ship image the Koçer's poems. In this poetry collection, the poet tried to create images by using ships and other watercrafts and established an imaginary world that can be considered original. In some of his poems, he used the concept of ship to symbolize death or journey, and some of his poems this concept was employed to describe the struggle for life. Besides these classical uses, Koçer also found original images. For example, he used these concepts in some of his poems to describe the spaceship or modern time. These kind of utilizations were new and original images for Turkish literature. However, drawing analogy of ship for eye and its symbolization hope or hopelessness were also innovative. The fact that Noah's Ark was included in his poem was an image that could be considered a classic.

Keywords: Suavi Koçer, *Uzay Yolcuları* (Space Passengers), Poem, Image, Ship.

GİRİŞ

Suavi Koçer, 1909 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Ortaöğrenimini Alman, Fransız ve Galatasaray liselerinde tamamlamıştır (Işık, 1990: 274). Amelelik, bankacılık ve gazetecilik gibi çeşitli işlerde çalışan şair, 1940 kuşağı şairleri ile arkadaşlık etmiştir (Necatigil, 2007: 266). "Uzay Şairi" olarak bilinen Suavi Koçer, *Servetifünun-Uyanış*, *Ses*, *Yeni Ses* dergilerinde yazdığı şiirleri ile tanınmıştır (Yalçın, 2010: 640). Şairin şiirleri *Uzay Yolcuları* adlı tek kitabında toplanmıştır. Koçer, 12 Haziran 1987 yılında hayata veda etmiştir (Işık, 1990: 274-

275). Garip akımından etkilenen ve bir dönem bu grupla adı anılan şair, sonraki dönemlerde ikinci planda kalmış ve unutulmuştur (Şengül, 2018). Bunda şiir anlayışının yanı sıra üretkenliğinin de etkili olduğunu söyleyebiliriz. Zira Koçer, sanat hayatı boyunca tek bir konuya yönelmiş ve tek bir şiir kitabı çıkarabilmiştir.

Suavi Koçer'in şiir anlayışını tek şiir kitabı *Uzay Yolcuları* üzerinden değerlendirmek mümkündür. Bu kitapta yazdığı ön söz ile şiir anlayışı hakkında bize bir fikir vermektedir. Öncelikle şiirlerinin sayısının fazla olduğunu ancak zaman içinde bunlardan bazılarının kaza sonucu kaybolduğunu bildirmektedir. O, elde kalan şiirleri ile *Uzay Yolcuları* adlı şiir kitabını yayımlamıştır. Koçer, kitabının ön sözünde "(i)nsanlığın yüzyıllar boyunca geçirmiş olduğu macerasını, tekâmül seyri içindeki çeşitli çağlarını vermeğe" (Koçer, 1965: 4) gayret ettiğini ifade etmektedir. Sanatçının tek gayesi sanatı olmalıdır fikrini savunan şair bu görüşlerini şöyle dile getirmektedir: "İki karpuzun bir koltuğa sığmayacağı gibi san'atçıda iki kolunun tek kol halinde tekvücut, yekvücut olarak canlanarak sanatından gayri hiçbir şeyle meşgul olamaz" (Koçer, 1965: 4).

Şairin üzerinde durduğu bir diğer husus şiir üslubudur. O, üslubunun aşırı yenilikçi iddiasında olmadığını ifade etmektedir. Bununla birlikte sözcüklerin şiir için önemli olduğunu söylemektedir: "Esasen kelime bir vasıta, bir binek taşı, sanatçının uçmasında, uçuşunda ona bir kanat ona yardımcı, ona vasıta deyilmi ki? İş her kelimeyi fonetik ve ahenk bakımından yerinde kullanmak, yerli yerine oturtmak ve neticede güzeli bulabilmek güzele ulaşabilmek, kelime ve ses yoluyla şiiri bulmak deyil midir?" (Koçer, 1965: 5). Şair ayrıca şiirlerinin her birinin müstakil bir şiir olmakla beraber birbirini tamamladığını ifade etmektedir. Bu açıdan bakıldığında gerçekten de kitapta bulunan şiirlerin muhteva olarak birbiriyle benzer olduğu görülmektedir. Öte yandan kurulan imgelerde ve şiir dilinde de bir benzerlik mevcuttur. Şairin bunu bilinçli olarak yaptığı ön sözündeki açıklamalarından da anlaşılmaktadır. Netice itibari ile şair uzay şiirleri yazmak istemektedir. Bu da şairi böyle bir yola sevk etmiştir.

Şair kitabının ön sözünde şairanelikten kaçındığını daha çok fikre önem verdiğini belirtmektedir. Bununla birlikte "(e)serde ne şiir fikre, nede fikir şiire feda edilmiştir" (Koçer, 1965: 6) diyerek yer yer şairaneliğe kaçtığını kabul etmiştir. Gerçekten de şiirlere baktığımızda söz sanatlarını ve imgeli anlatımı yer yer kullandığını görmekteyiz. Bu açıdan bakıldığında Koçer'in adı her ne kadar Garip Hareketi ile birlikte anılsa da onlardan ayrılmaktadır. Şairin Garip Akımı'ndan ayrılan bir diğer özelliği de şiirde kafiye kullanımına dikkat etmesidir. Nitekim şiirleri incelendiğinde yine yer yer kafiye kullandığı görülmektedir. Şairin Garip hareketine yaklaştığı nokta serbest ölçü ile yazmasıdır. Ayrıca gündelik konuşma diline de yaklaşması yine Garip Akımı'nın etkisiyle olmalıdır.

Uzay Yolcuları şiir kitabı, adından da anlaşılacağı üzere, galaksilere, uzaya, yıldızlara, güneşe, aya, kuyruklu yıldızlara, roketlere, uzay gemilerine atıfta bulunan bir eserdir. Kitapta yer alan birçok şiirde uzay ile ilgili kavramlar karşımıza çıkmaktadır. Bu kavramlar bazen gerçek anlamları ile kullanılırken bazen de bu kavramlara mecazî anlamlar yüklenmiştir. "Ay" şiirinde "Gökyüzü'nün görkemli kandili/Aslıydı uzayda/Yıllarıyla yandı fezada/Yıllarca uyudu semada" (s.10) mısralarıyla kozmik bir unsur olan ay kavramına yer verilmiştir. Gerçek anlamda kullanılan bu kavram gökyüzünde parlaması yönüyle ön plana çıkarılmıştır. Şiirde "Ölü bir yüze benzer ay" denilerek ay insan yüzüne benzetilmiştir. Daha önce de belirttiğimiz gibi şair her ne kadar şairanelikten kaçındığını ifade etse de söz

sanatlarına yer vermekten geri duramamıştır. Ayrıca ay yeryüzünün yakın dostu ve hemşiresi olarak tasvir edilerek kişileştirme sanatı da yapılmıştır. Şairin Ay'ı böyle vasıflandırması Ay'ın Dünya'nın uydusu olmasından kaynaklanmaktadır. Şiirde yer verilen kozmik bir olay da ayın meteor yağmurlarına maruz kalmasıdır. Ayrıca med ve cezir olayına da atıfta bulunulmuştur.

“Ay Işığ” şiirinde de şair, ay kavramından faydalanmıştır:

Kâh görünür, kâh kaybolur

Cetveli simin ortasında

Meddi cezir

Gerilir çekilir

Çilesi büyük, derdi büyük

Hilal kaşlı çatık kaşlı yosmanın (s.12)

Şiirde sevgilinin kaşları hilale, kaşlarını çatması ve gemesi med cezir olayına benzetilmiştir. Şiirde “Oyunu büyür git gide/Büyük arzulara gebedir/Sancılar çekiyor dünya” (s.12) mısralarında bu kez dünya gebe bir kadına benzetilmiştir. Bu mısralardan şairin dünyada büyük arzulara kandığı ve bu arzularının gerçekleşmek üzere olduğu anlaşılmaktadır.

“Devler-Cüceler” şiirinde şair kuyruklu yıldızı anmaktadır. “Devlerin uykusu geldi/Cüceler sarmış yeryüzünü/Yıkılmış yere bakış ve nigâr/Bir yıldızlı kuyruk gibi gelip geçmiş” (s.13) mısralarında zamanın hızlı bir şekilde tükenişi kuyruklu yıldızın görünüp kaybolmasına benzetilmiştir. Bilindiği gibi kuyruklu yıldızlar nadiren görülmektedir. Kısa bir süreliğine ortaya çıkan kuyruklu yıldız bir kez görünüp kaybolduktan sonra uzunca yıllar bir daha görünmemektedir.

Şair “İlk Hayat” şiirinde uzaydan bahsetmektedir:

İlk hayatın serseri kuşları

Dolaşiyor uçsuz bucaksız sahada

Yankısı duyulur arada

Bin aksi seda içinde

İnliyor vahada

Bir çığlık kopuyor evrenin ortasında

Org sesini dinliyor uzayda (s.14)

Uzay kavramı bu şiirde gerçek anlamda kullanılmıştır. Şair şiirde hayatın keşmekeşinden bahsetmektedir. Hayata yeni gelen biri dünyaya gözlerini ağlayarak açmaktadır. Ömür boyunca çektiği sıkıntılar yüzünden insanoğlunun bu çığlıkları asla dinmemektedir. Daima gökyüzünde yankılanmaktadır. İnsanlık da bu sesleri bir org sesi gibi uzay boşluğunda dinlemektedir.

“Galaksi” şiirinde de galaksi kavramı gerçek anlamı ile kullanılmıştır. Ancak galaksilerin gölgesinde uyumak söz öbeği ile bir metafor oluşturulmuştur:

Tutuşmuş yer yer gök üstünde

Hareket ve fikrin ötesinde

Uyumuş, uyanmış
Galaksilerin gölgesinde
Bir dudağı yerde, bir dudağı gökte
Çıkmış yüce dağın zirvesine
Uzanmış yus yuvarlak
Dünyanın göbek taşına.
Öbek öbek yanmış, kül olmuş (s.22)

Şairin şiirde galaksi kavramını kullanmasının tek amacı kozmik unsurlara duyduğu ilgidendir. İnsanoğlu şiirde bir dudağı yerde bir dudağı gökyüzünde olarak tasavvur edilmiştir. Hal böyle olunca insanoğlunun gölgesinde dinleneceği yer de galaksiler olacaktır.

“Yıldızlar” şiirinde de yine kozmik bir unsur olan yıldızlardan bahsedilmiştir:

Yıldız, yıldız bahçeler
Kurulmuş düzeni
Asılmış dört bir yana
Baş ucunda
Yan yana kandilleri. (s.24)

Beş mısralık bu kısa şiirde gökyüzü bir bahçeye benzetilmiştir. Yıldızlar bu gökyüzü bahçesinde belli bir düzen içerisinde asılı durmaktadır. Bahçedeki meyveler gibi tahayyül edilen yıldızlar aynı zamanda ışık vermeleri yönü ile de ön plana çıkarılmıştır.

Daha önce de belirtildiği gibi Suavi Koçer şiirlerinde kozmik unsurlara sıkça yer vermiştir. Çalışmada anılan şiirler dışında yine *Uzay Yolcuları* adlı şiir kitabının birçok şiirinde bu unsurlara rastlamak mümkündür. Çalışmanın asıl konusu gemi imgesi olduğundan ve kapsamı göz önünde bulundurulduğundan seçilen örnekler üzerinden kozmik unsurlar anlatılmaya çalışılmıştır.

Suavi Koçer bu eserinde kozmik unsurlar dışında farklı konulara da yer vermiştir. Şair, aşk temine, toplumsal konulara, tabiat olaylarına, tarihi konulara, evrime, makineleşmeye, yirminci yüzyılın getirdiği yeniliklere, şiir sanatına yer vermiştir. Koçer'in sık kullandığı konulardan biri olan aşk temi “Şarkı” şiirinde farklı bir açıdan incelenmiştir. “Bir kurşun delmiyecekse bağrımı/ Aşkın okları delsin” (s.7) diyerek kalbinin düşman kurşunu ile delinmesi yerine aşk oku ile yaralanmasını tercih etmektedir. Bu noktadan bakıldığında şair, kalbinin önünde sonunda yaralanacağını kabul etmiş gibi görünmektedir. Dolayısıyla kalbinde açılacak olan yaranın aşk yarası olmasını tercih etmektedir. Lakin şiirin devamında “Kalbim ki hedef olmuş düşmana, bazen düşünür ve ağlarım” (s.7) diyerek kendisini bekleyen akıbetin aşk acısı olmadığını bildiğini bize anlatmaktadır.

Şairin toplumsal konulara yöneldiği “72 Katlı” adlı şiirinde şair simgesel bir anlatıma başlamıştır:

72 katlı binalar yıkılır üstüme
Döner çarkı felek döner

*Bir ruy'adan uyandı
Gözlerinin altı çukurlaşmış
Yuvarlanmış dünyanın üstüne
Mor lekeler süslemiş yüzünü
Alt katta bir mahzen hayatı
Üst kata çıkıyor asansör (s.7)*

Şiirde 72 katlı bina gelinen noktada değişen yaşamı imler. Zaman değişmiş, yüksek binalar şehirlerin çehresini değiştirmiştir. Bu yenedünyada yaşam koşulları da farklılaşmıştır. Binanın alt katının bir mahzen hayatını andırması toplumsal sınıf farklılıklarına işaret etmektedir. Bu toplumda kendisine bir yer edinmeye çalışan şair adeta 72 katlı bir binanın altında kalmış gibidir. Yine “Köprü” şiirinde de sosyal meselelere değinildiği görülmektedir:

*Hayal kuruyorum köprü üstünde
Köprü altında çıplak yatıyor
Denize bakıp haykırma: (s.14)*

Üç mısralık kısa şiirle yoğun bir anlatım yoluna gidilmiştir. “72 Katlı” şiirinde olduğu gibi semboller üzerinden sosyal konular işlenmiştir. Bu kez sembol bir köprüdür. Şair köprü üstünde hayal kurduğunu ifade etmektedir. Elbette bu hayaller mutluluğu, refahı, bolluğu, bereketi ihtiva etmektedir. Ancak gerçekler hiç de böyle değildir. Güzelliğin hayalinin kurulduğu bu köprünün altında açlığın, sefaletin, ümitsizliğin hâkim olduğu hayatlar yaşanmaktadır. Şairin, sosyal konulara kapalı da olsa, bu şekilde değinmesi bir bakıma kendi hayatıyla da yakından ilgilidir. Koçer’in hayat hikâyesine bakıldığında zorluklarla mücadelenin hâkim olduğu bir yaşam öyküsü karşımıza çıkmaktadır. İyi bir eğitim almış ve son derece donanımlı bir kişi olmasına rağmen şairin hayatta istediği yeri edinememiş olması onu böyle bir ruh hâline itmiş olmalıdır.

Şairin üzerinde önemle durduğu konulardan biri de modern zamanla birlikte hayata giren makineler ve ilgili kavramlardır. “Zaman Mefhumu” adlı şiir bu açıdan önemlidir.

*Zaman anlamı yok oldu
Uçan kuşların kanatlarında
Sarmış baştan başa, Dünyayı
Çelik demir dinamo atom asır
Elektron, proton ezelde enerji kaynağı (s.15)*

Şairin mısralarında yer verdiği “çelik, demir, dinamo, atom asrı, elektron, proton” gibi kavramlar endüstri devrimiyle birlikte hayatımıza giren ve bir bakıma hayatımızı baştan sona değiştiren kavramlardır. Bu kavramlar gelişmişliğin simgeleridir. Beden gücünün yerini makinelerin alması ile birlikte yaşam tarzında da önemli değişimler görülmüştür. İnsan hayatı kolaylaşmış, seyahat etmek daha güvenli ve hızlı hâle gelmiştir. Araba ve uçakların gündelik hayata girmesi ile birlikte adeta zaman mefhumu da değişmiştir. Aynı şiirde yer alan “Yirminci asrın

mefhumu/ Tayyareleri, seyyareleri uçakları gemileri” (s.15) mısraları özellikle bu duruma işaret etmektedir.

Şair bazı şiirlerinde şiiirden ve sanatından bahsetmektedir. “Gece” şiirinde şair adeta geceye özlem duymaktadır.

Bana geceyi ver, tahdit etme gönlümü
Kapama ışığa gözümü
Sonsuz ufuk güzel
Gözleri yeşil, gözleri güzel
Bu gece şiir gecem olmalı
Şiir yoluyla sana varmalı (s.13)

“Bana geceyi ver” derken şairin geceye ayrı bir önem atfettiği anlaşılmaktadır. İlerleyen mısralarda şairin geceyi neden istediği az çok anlaşılmaktadır. Şair için bu gece bir “şiir gecesi”dir. O, gecenin büyüyle şiirlerini yazmakta ve bu şiirler vasıtası ile sevgiliye ulaşmaktadır. Bu açıdan bakıldığında şairin neden geceyi arzuladığı daha iyi anlaşılmaktadır.

Rubai adlı şiirinde şiiirden Ömer Hayyam’ı anarak bahsetmektedir. Şiirin ilk iki mısraı şöyledir: “Ömer Hayyamın rübaileri/Hikmet ve aklın cevheri” (s.13) Şair rubai türünün en önemli temsilcisinin rübaileri methederek şiirine başlamıştır. Ancak şiirin devamında şiiirden ve Ömer Hayyam’dan bahsedilmez.

Yıldızlı sema doldu içime
Sanatkârsın sevgilim
Yeryüzünü öpmek isterim
Yeryüzünü öpmek isterim
Hele gül yüzüne bir bakınca
Gönlüm gözüm kamaşır
Gözlerim ben seni isterim (s.14)

Şiir yukarıdaki mısralarla artık bir aşk şiirine dönmüştür. Bu noktada şairin sevgilisini de “sanatkâr” olarak tasvir etmesi şiire ve sanata olan ilgisi ile açıklanabilir. “Müstakbel” şiirinde şair adeta gelecek için yeni bir şiir tasarladığını ifade etmektedir. Dört mısralık bu kısa şiir şöyledir:

Müstakbel nesil şarkını söylüyorum
Bir beyt kazınmış mezar taşına
Yazılmış duvara hârîka
Yeni bir şiir dokuyorum duvarlara (s.14)

Şiirin özellikle son mısraı oldukça iddialıdır. Şiir dikkatli okunduğunda gelecekte yeni bir şiir olacağı ve bu şiirin şair tarafından inşa edileceği anlaşılmaktadır.

Uzay Yolcuları Adlı Şiir Kitabında Gemi İmgesi

Bir sanat dalı olan edebiyat, edebî metin sayesinde okuyucu ile buluşur. “En geniş anlamıyla harfler, kelimeler veya cümlelerden oluşan ve okunmayı bekleyen bir yazı” (Koytak, 2017: 11) olarak tanımlayabileceğimiz metin belli bir okur kitlesine hitap etmek üzere yazılır. Her metin okur tarafından ilk okunduğu anda anlaşılabilir. Özellikle de edebî metinlerin anlaşılması için belli bir birikim gerekmektedir. Edebi bir tür olan şiir de edebî metinler arasında belki de anlaşılması en güç olanıdır. Her ne kadar da malzemesi dil olsa da dili bilmek çoğu zaman bir şiiri anlamak için tek başına yeterli değildir. Bunun için okurun belli bir kültür birikimine ve şiir bilgisine ihtiyacı vardır.

Şiir yazıldığı ilk günden itibaren tanımlanmaya çalışılmış ve birçok araştırmacı ve şair şiir hakkında farklı tanımlar üretmiştir. Veysel Çolak pek çok ismin şiir üzerine tanımlamalarını aktardıktan sonra “şiir yaşananların diyalektik bir toplamıdır” (Çolak, 2011: 13) der. Şerif Aktaş ise şiiri “okuyucuda yoğun duygu hâli ve heyecan uyandıran, çağrışım ve duygu değerleriyle yeni ve farklı anlamlandırmalara imkân yaratan, yan anlam bakımından zengin metinlere şiir denilmektedir” (Aktaş, 2015: 30) şeklinde tanımlamaktadır. Doğan Aksan ise şiir ve dil arasındaki ilişkiye değindikten sonra “(ş)iiir, ancak iyi çalınırsa dinlenebilecek bir keman, ancak iyi yorumlanırsa insanı etkileyebilecek bir opera aryası gibidir” (Aksan, 2015: 20) demektedir. Orhan Okay ise “ (d)enizde, avuçlarınızla yakalayacağınızı zannettiğiniz zaman çoktan parmaklarınızın arasından sıyrıлып kurtulmuş bir balık gibidir şiir.” (Okay, 2018: 13) diyerek şiiri tanımlamanın ve anlamının güçlüğünden bahseder.

Cumhuriyet Dönemi Türk şiiri gerek tema gerekse şekil bakımından yenileşme yoluna girmiş ve bu dönemde hızla modern bir görünüm kazanmıştır. Özellikle Garip hareketi ve İkinci Yeni şiiri modern Türk şiirine yeni bir soluk kazandırmıştır. Garipçilerin şiirde serbest ölçüye öncelik vermesi İkinci Yeni’nin imge kullanımına ağırlık vermesi birçok şairi etkilemiştir. Suavi Koçer de yukarıda belirttiğimiz gibi daha çok Garip Akımı’nın etkisinde kalmıştır. Ancak onun şiirlerine baktığımızda Garip Akımı’ndan ayrı olarak imgeli bir şiir diline yöneldiğini görüyoruz. Aksan’ın “sanatçının çeşitli duyularıyla algıladığı özel özgün bir görüntünün dille aktarılışıdır, bir betimle değil, öznel bir yorumlama sayılabilir.” (Aksan, 2013: 38) şeklinde tanımladığı imge şairin sözcüklere yeni anlamlar yüklemesidir. Nurullah Çetin de “(ş)iiirin en temel unsurlarından birisi imge üretmedir.” (Çetin, 2006: 83) diyerek şiirde imgenin önemine değinmiştir.

Suavi Koçer’in *Uzay Yolcuları* adlı şiir kitabına baktığımızda şairin gemi kavramını sıklıkla kullandığını görüyoruz. Şair bu kavramı farklı şekillerde kullanarak bir imge oluşturmaya çalışmıştır. Türk şiirinde gemi kavramı denilince elbette ilk akla gelen Yahya Kemal’in “Sessiz Gemi” şiiridir. Ancak Çonoğlu’nun da dediği gibi “Tanrı’nın insan ve diğer canlı ırkının devam etmesi için Nuh Peygamber’e yapmasını emrettiği Nuh’un gemisinden, Robinsan Cruse’yu bir kaza sonucu ıssız bir adaya mahpus eden gemiye kadar tüm dünya edebiyatlarında, edebiyat, insan, deniz ve gemi arasında önemli bir ilişki vardır” (Çonoğlu, 2008: 24). Bu açıdan bakıldığında gemi kavramının Türk edebiyatında kullanılan bir imge olması kaçınılmazdır. Cumhuriyet Dönemi Türk şiirine baktığımızda gemi kavramı yol, yolculuk, ölüm, kurtuluş, yalnızlık, kaçış anlamlarına gelecek şekilde kullanılmıştır (Çonoğlu, 2008: 37). Suavi Koçer de gemi kavramını bazen bu anlamlarda bazen de farklı anlamlarda düşünerek bir imge oluşturmaya çalışmıştır.

Şair gemi ile birlikte bazen sal, kayık, yelkenli, kadirga ya da kayık gibi farklı deniz taşıtlarını da kullanmıştır. Kullanılan deniz taşıtları değişse de verilmek istenen mesaj genellikle aynı doğrultudadır.

Yolculuk İmgesi Olarak Gemi:

Yolculuk imgesi modern Türk şiirinde sevilerek kullanılmıştır. Yaşadığı yeri beğenmeyen veya yaşadığı yerde mutlu olmayan insan yeni mekân arayışları içine girer. Bu durumda yolculuk kaçınılmaz olur. Bazen de insanlar istemediği halde yolculuk etmek zorunda kalır. Her iki durumda da gidilen yer ve geride bırakılan yer arasında bir mukayese yapılır. Gidilecek yerdeki dostlar veya geride bırakılanlar insana mutluluk veya üzüntü verir. Suavi Koçer şiirlerinde yolculuk için gemi imgesini kullanmıştır. Şair beş mısralık “Naru-Beyza” şiirinde yolculuğu sal imgesi üzerinden vermiştir.

Narı beyza halinde yanyor, yanyor hâlâ arzu

İlk ışığın güzelliği süzüldü pencereden

Alnımı okşadı mutlu eli

İlk aşk ilk masal

Beni götürdü bindiğim bu sal (s.13)

Şiirde ilk aşkın estetik değerinden söz edilmektedir. Aşk duygusu adeta “ilk ışığın güzelliği” gibi süzülerek kalbe dolmakta, munisliği ile bütün uzuvlara tek tek sirayet etmektedir. Bu noktada sal imgesi devreye girmektedir. Şair sal imgesini kullanarak denizlere açıldığını ifade etmektedir. Aşkın insanı farklı duygulara sevk etmesi ve tarif edilemezliği deniz ve sal metaforu üzerinden anlatılmıştır. Denize ilk defa açılan bir insan ne ile karşılaşacağını kestiremez ve kendisini bekleyen maceralara kürek çeker. Tıpkı aşka yelken açan insan gibi o da kendisini bekleyen engin bilinmezliğe doğru yol alır.

“Şen” şiirinde yolculuk imgesi gemiciler üzerinden anlatılmaktadır.

Tayfalar şen

Kaptan hovarda

Gemiciler bordada

Gidelim gezelim bir ucdan bir uca

Kat'edelim mesafeleri, aşalım denizleri, denizleri (s.15)

Bu şiirde neşeli bir ruh hali söz konusudur. Şiire konu olan geminin tayfaları mesuttur. Bu mutluluğun sebebi denizlere açılmak ve yeni yerleri görmek arzusudur. Şiirde denizlere açılmak bir uçtan bir uca dünyayı gezmek olarak anlaşılmaktadır. “Aşalım dağları tepeleri/Dile getirelim efsaneleri/Yenelim yenelim devleri/Dağları dumanlı dağları getirelim dile” mısralarında “efsane” ve “dev” kavramları ile eski korsan hikâyelerine bir gönderme yapılmaktadır. Böylece yapılacak olan deniz seferi daha bilinmez ve daha maceralı bir hâl almaktadır. Bu durum da gemi mürettebatının neşesini bir kat daha artırmaktadır. Şiirde geminin kaptanı “hovarda” olarak nitelenmiştir. Bu şiirdeki şuhluğu artırmak için özellikle seçilmiş bir kavramdır.

“Yolcu” şiirinde gemi kavramı metafor oluşturacak şekilde kullanılmıştır:

*Ben bir yolcuyum fezaya doğru
Feza güneşi üstünde aklım durur
Hayalim hayaline vurulur
Seni dile getirmek isterim
Ey uluların ulusu
Dilim tutulur
Pahlı bıçak kınında uyur
Işıl ışıl dünyanın gemisi
Uçuşur, uçuşur
Sonra durulur sular
Yem yeşil deniz ortasında
Uyur uyur (s.34)*

“Yolcu” şiirinde şair kendisini uzay yolcusu olarak nitelemektedir. Şairin uzay merakı bu şiirde de ön plana çıkan hâkim temadır. “Hayalim hayaline vurulur” mısraında sevgiliye bir gönderme yapılmıştır. Bu açıdan düşünüldüğünde yan tema olarak şiirde aşkın işlendiği söylenebilir. Şiirde “dünyanın gemisi” denilerek ucu açık bir imge kullanılmıştır. Bu imge “Uçuşur, uçuşur” mısraı ile birlikte düşünüldüğünde uzay gemisi gibi bir anlam ihtiva etmektedir. Ancak alt mısralarda “Yem yeşil deniz ortasında/Uyur uyur” ifadeleri ile bunun bir uzay gemisi olmadığı anlaşılmaktadır.

“Kıyıda” şiirinde şair sal, tekne ve gemi kavramlarından faydalanmıştır.

*Uzarlarda daldı
Kıyıda yüzen sal
Açıldı engine
Şu garip tekne
Serüven yüklü gemide, serende
Sefere çıktı
İlk defa
Hayal insanı
Ve hatıra (s.48)*

“Kıyıda yüzen sal” artık engin denizlere açılmıştır. Kıyıdaki sal gibi sakin ve huzurlu bir hayat süren insan tıpkı bu salın enginlere açılması gibi hayat mücadelesine atılmıştır. Bu mücadelede birçok serüven kendisini beklemektedir. Bu yolculukta insana sadece hatıraları eşlik edecektir. “Hayal insanı” kavramı ile şairin şair kişiliğinin altı çizilmektedir.

Şairin sevdiği konulardan biri de insanın ve evrenin geçmişten günümüze olan tarihsel yolculuğudur. “Buz Devri-Ateş Devri” şiirinde de bu tarihsel gelişim dikkatlere sunulmaktadır.

Buz devri, ateş devri
İçinde kök saldı
Geldi geçti şu ovalara yaslandı
Bindi kayığa, dört bucakta kök saldı
Kuşaktan kuşağa geldi geçti
Elden ele bu emanet
Armağan edildi
Döndü, döndü tekerlek (s.36)

Dünyanın geçirmiş olduğu değişik iklimsel evreler imlenmiştir. Şiirde dikkat çekilen önemli tarihsel olaylardan bazıları da ateşin ve tekerleğin bulunuşudur. Bilindiği gibi bu iki buluş insanlığı medeniyete götüren büyük adımlardır. Dolayısıyla bu buluşların şiirde anılması bilinçli bir tercihtir. İnsanoğlunun bu tarihsel gelişimdeki konumu şiirde kayıkla yapılan bir gezinti gibi sunulmaktadır. Şiirde gemi yerine daha küçük olan kayığın kullanılması da yine teknolojik gelişmeye vurgu yapılmak içindir. Şiirin son bölümünde yer alan “Yârin yanağı üstündeki ben’i öpmüş sabahın şebnemi” mısraında aşk temasına geçiş yapılmıştır. Ayrıca bu mısra da “ben” sözcüğü iki anlama gelebilecek şekilde kullanılarak tevriye sanatı yapılmıştır.

Ümit İmgesi Olarak Gemi:

Ümit insanoğlunu hayata bağlayan en kuvvetli bağıdır. İnsan ümit ettikleri sayesinde hayatın zorluklarına karşı durmakta ve çaba göstermektedir. Ümitlerini yitirmiş bir insan adeta dünyayla bütün bağlarını koparmış demektir. Suavi Koçer de hayatı zorluklarla geçen bir şairdir. Bununla birlikte şair ümidini yitirmemiş ve hep çabalamıştır. “Eski-Yeni” şiirinde şair değişimi anlatırken biraz ümitsizdir.

Güç oldu beyenmek yeniyi
Fakat oldu
Eskiden yeniye kaydı zaman
Nazlı perilerden, ilahlardan sonra
Çevirdi dümeni kaptan
Göründü dünya denizi.
Sende uyudu, sende uyandı
Bütün sahillere yanaştı
Müjdeleri ile çiçekleri ile donandı
Başdan başa çevreyi dolandı
Gemiler yol aldı gitti

Vaatları ile yüklü duruyor kadirga, yelkenli (s.14)

Eski-Yeni şiirinde değişim anlatılmaktadır. Zaman hızla akıp gitmekte eskinin yerini yeni almaktadır. “Nazlı perilerden, ilahlardan sonra/Çevirdi dümeni kaptan/Göründü dünya denizi” mısralarıyla değişen yenedünyada dini motiflerin

yerini maddenin aldığıın altı çizilmiştir. Şair bu durumu kaptanın dümeni çevirmesi metaforu ile anlatmaktadır. Dümenin çevrilmesi demek insanın eski bir zihniyetten yeni bir zihniyete kayması demektir. Öte yandan değişen bu yenedünya yeni vaatlerle gelmektedir. “Vaatları ile yüklü duruyor kadirga, yelkenli” mısraında sezdirilen vaatlerin ne olduğu hakkında hiçbir ipucu verilmemektedir. Bununla birlikte gemilerin yol alıp gitmesi yani limandan ayrılması bu vaatlerin yerine geleceği konusunda soru işaretleri oluşturmaktadır. Şiirde gemi imgesinin vaatlerle yüklü bir araç olarak düşünülmesi oldukça ilginç ve yenidir. Zira daha önce de belirttiğimiz gibi gemi imgesi modern Türk şiirinde daha çok ölüm ve kaçış temlerinin ifadesinde kullanılmıştır. Bununla birlikte bu şiirde geminin vaatlerle dolu olması ve insana ümit vaat etmesi bu yönüyle çağdaş Türk şiiri çizgisinin dışına çıkmaktadır.

Modernizm İmgesi Olarak Gemi:

Yirminci yüzyıldan sonra hayat hızla değişmiş yeni buluşlar ve yeni araçlar insan hayatına girmiştir. Bu araçlar insanların gündelik yaşamını değiştirirken ruh hâlleri üzerinde de derin izler bırakmıştır. Modernizm olarak ifade edilen bu dönüşüm Suavi Koçer’in “Zaman Mefhumu” şiirinde gemi kavramı üzerinden verilmiştir.

Zaman anlamı yok oldu

Uçan kuşların kanatlarında

Sarmış baştan başa, Dünyayı

Çelik demir dinamo atom asrı

Elektron, proton ezelde enerji kaynağı

Meçhule bakar, meçhule dalar yıldızı

Talihi okunur kapıda

Yirminci asrın mefhumu

Tayyareleri, seyyareleri uçakları gemileri (s.15)

Şiire bakıldığında Fütüristik bir şiir anlayışının hâkim olduğu görülmektedir. Şiirde yirminci asır “çelik demir, dinamo, atom asrı, elektron, proton, tayyare, seyyare, uçak ve gemi” kavramları üzerinden somutlaştırılmaya çalışılmıştır. Bu noktadan hareketle denebilir ki şiirde gemi kavramı tamamen gerçek anlamıyla kullanılmış herhangi bir mecazî anlama gönderme yapılmamıştır. Gemi kavramının modernizmi simgeleyen bir araç olarak düşünülmesi ve bu yönde kullanılması da yine Cumhuriyet dönemi Türk şiiri için nadir görülen bir durumdur.

Şairin Ercüment Behzat Lav’a ithaf ettiği “XX ci Yüzyıl’a” adlı uzun şiirinde de yine yirminci yüzyıl öğelerine göndermeler yapılmaktadır. Şiirde gemi kavramı dört yerde kullanılmıştır. “Ilık, kumlu sahilde uyu gemi!/Beni irşad et, yakala demi,/Anın içinde eridi kalbi cevheri.” (s.16) mısralarında gemi metaforu kişileştirilerek anlatılmıştır. Bu şiirde geminin denize açılması yerine sahilde uyuması tavsiye edilmektedir. Hayatın keşmekeşi karşısında yorgun bir ruh hali sezilmekte ve bundan bir bezginlik duyulduğu anlaşılmaktadır. Şair bu ruh halinden kaçmayı sahilde uyuyan gemi imgesi ile anlatmaktadır. Sahilde uyuyan geminin yolcuları yoktur yani gemi sakindir. Ayrıca denize açılmadığı için de azgın dalgalarla ya da olağanüstü bir durumla karşılaşması söz konusu değildir. Şair de

sanki hayatında böyle bir devre geçirmek istemektedir. Yukarıda anılan mısraların hemen devamında şu mısralara yer verilmiştir:

*Zamanın aynasında yürüdü gemi,
Gemi azıya aldı.
Dalgalar gümüş dalgalar
Koyun koyuna iç içe.
“Halkalanır, dalgalanır,
Yeşil mavi köpüklü sular. (s.16)*

Bu mısralarda yukarıda belirtilen sessiz ve sakin bir yaşama arzusunun tam tersi bir atmosfer okuyucuya sunulur. Nitekim sahilde uyuyan gemi artık harekete geçmiştir ve “zaman aynasında” yürümektedir. Yani zamanın akışı şairin rahat ve huzurlu bir hayat sürmesine müsaade etmemiştir. Hatta öyle ki “gemi azıya aldı” mısralarıyla şair bütün kontrolünü yitirdiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla bu şartlar altında şairin yüz yüze kalacağı hayat dalgalı ve köpüklü sulardan ibaret bir kaotik yaşam olacaktır. Bu kaotik yaşam belki de yirminci yüzyıl insanının kaderidir. Her ne kadar insan bundan kaçmak istese de yirminci yüzyılda bu mümkün görünmemektedir. Bu durum şiirde geçen şu mısralardan da anlaşılmaktadır:

*Avuçlarımda koskoca dünya
Açılmış gök denize alnımın penceresi
Kosmik alanda uçuyor dünya uçuyor...
Kâh o yana, kâh bu yana,
Bir o yana bir bu yana
Yalpalanıp göklerin okyanusunda
Kanatlanıp uçuyor gemi (s.18)*

Uzay Gemisi İmgesi Olarak Gemi:

Şairin bazı şiirlerinde gemi kavramı uzay gemisini karşılamaktadır. “Uzay Şairi” olarak nam salan Suavi Koçer uzaya yolculuk etmek için uzay gemisine ihtiyaç duyulduğunu bilmektedir. Bu açıdan şairin hayali olarak gerçekleştirdiği bu yolculukta uzay gemisine de yer verilmiştir. “Evren” şiirinde gemi kavramı uzay gemisi anlamında kullanılmıştır. Dolayısıyla artık yolculuk engin denizde değil uzay boşluğunda olacaktır.

*Yıldızlar arası rüyası içinde
Kavramış kolları sarmış evreni
Bu macera yüklü gemi
Yaşamış anı, zamanı, demi
Lahzayı katrayı yudum yudum
Bin ışık senesi içinde
Gemi azıya almış.
Köpükle dalgalanan yelesi*

*Savrulmuş öte yana beri yana
Bir merdiven dayamış gök yüzüne
Çıkmış, çıkmış yıldızların üstüne
Sihirli ipin ucunda büyü
Cevheri gölgesi gizli,
Zaman ve mekânın ötesinde
Düzey hattı üstünde uzanır
Bir kuyruklu yıldız peşinde
Sırça sarayların kapı eşiğinde... (s.22-23)*

Şiirde anlatılan uzay gemisi adeta “Bir merdiven dayamış gök yüzüne” ve tırmanmaktadır. Yıldızlar arasında gizemli bir seyahat eden ve bir kuyruklu yıldızın peşinde olduğu tahayyül edilen uzay gemisi bu özelliği ile ayrıca zamanın ve mekânın ötesine geçmeyi başarmıştır. Bilindiği gibi yıldızlar arası yolculuk için ışık hızına çıkmak gerekir. Bu noktada zaman ve mekân kavramı farklı bir boyut kazanır. Günümüzde bile bu teknolojiye ulaşılmadığı düşünüldüğünde şairin yaşadığı dönemde böyle bir imge kullanması son derece başarılıdır.

“Uzay Gemisi” şiirinde de yine gemi kavramı uzay gemisi olarak düşünülmüştür.

*Akar yakıtla yüklü uzay gemisi
Akıyor güneşe doğru
Yardı karanlıkları
Böldü siyah geceyi ortasından
Kabzası gümüş bıçak deldi geçti boşluğu
Mesafeler uzaldı, kısaldı
Kat'etti hattı nakısı
Çıktı Stratosferden İonosferin üstüne
Dört bir yanın sarıp kâinat ötesinde
Aştı zaman ve mekânı
Aştı aşılmaz dağları (s.24)*

Kendisini uzay şairi olarak gören ve tek şiir kitabına *Uzay Yolcuları* adını veren şairin uzaya olan ilgisi açıktır. Dolayısıyla uzaya gitmek için gerekli en önemli araç da uzay gemisidir. Bu şiirde yapılan yolculuk “güneşe doğru”dur. Yakıtını alan uzay gemisi bu yolculuk için artık hazır gibidir. Bundan sonra yapılacak tek şey rotayı belirleyip yola çıkmak olacaktır. Ancak çıkılan bu yolculuk oldukça meşakkatlidir. Uzay gemisinin karanlıkları yarıp uzak mesafeleri kat etmesi gerekmektedir. Atmosferi aşarak uzay boşluğuna varması oldukça zordur. “Aştı zaman ve mekânı/Aştı aşılmaz dağları” mısralarıyla bu zorluk imlenmiştir.

“Işık” şiirinde de gemi kavramı uzay gemisi olarak kullanılmıştır.

Işığın kanatları üstünde

Pırıl pırıl güneşin hüzmeleri
Gözleri kamaşır gök denizinde
İkiside benzer bir birine
Deniz altı gök üstü
Deniz dibi yosunlu
Göğün üstünde ne var?
Göğün üstünde güneş manzumeleri yep yeni
Yüzer havuzu içinde bu gemi, bu gemi
Sefere çıkan yeni devrin astronotları
Güzel semaların güzel çocukları (s.24)

“Işık” şiirinde gökyüzü bir deniz olarak düşünülmüştür. Yeryüzünde mavi denizde ay ışığının akisleri görünürken gökyüzünde güneş ışığının hüzmeleri parlamaktadır. Şair bu özellikleri ile deniz ile gökyüzünü birbirine benzetmiştir. İkisi olabildiğine geniş ve ikisi de mavi ve ışıklıdır. Bu maviliklerde gemiler yol almaktadır. Şairin “Yüzer havuzu içinde bu gemi, bu gemi” mısralarında kastettiği de yine uzay gemisidir. Bu durum bir alt mısrada astronotlar metaforu ile imlenmiştir. Bu açıdan bakıldığında geminin içinde yüzdüğü havuz da gökyüzüdür. Türk şiirinde gökyüzünün havuza benzetilmesi ve gökyüzüne bir sınırlılık getirilmesi oldukça orijinal ve yeni bir söylemdir.

Üç mısralık “Kafa Tası” şiirinde de gemi kavramından faydalanılmıştır.

Yerli yerinde duruyor kafa tasında
İç içe geçmiş dünyalar ortasında
Yüzüyor gemi (s.29)

Şiirde bahsi geçen gemi yine uzay gemisi olmalıdır. Çünkü bu gemi “iç içe geçmiş dünyalar ortasında” yüzmektedir. Denebilir ki şair gezegenler arası bir yolculuğu hayal etmektedir. Bunun için de uzay gemisine ihtiyaç duymaktadır.

Ölüm İmgesi Olarak Gemi:

Ölüm insanoğlu için adeta bir muammadır. Yaşayan hiçbir varlık daha önce ölümü tecrübe etmediği için neyle karşılaşacağını bilmemektedir. Bu ölümü insanoğlu için gizemli kıldığı gibi insanoğlunu ürküten bir durum olmuştur. Ölüm ve sonrası için insanın bildikleri ancak dinlerin bize anlattıkları kadardır. Kutsal kitaplarda konuyla ilgili bilgiler verilmiş, insanlar ancak bu bilgiler ışığında ölüm ve sonrasında haberdar olmuşlardır. Türk şiirinde de ölüm konusu bazı kavramlarla dile getirilmiştir. Şairlerin ölüm için kullandıkları imgelerden biri de gemidir. “Kadeh” şiirinde yelken kavramı ölümü imlemektedir.

Ak bulutun üstünde
Doldu boşaldı kadeh
Aldı götürdü sel
Esti gök gürültüsüyle geldi karayel
Yel aldı sel aldı

Sular sulara katıldı
Taş nehir boşaldı kadeh
Bir ummana daldı
Deryaya açıldı yelken
İki deniz ortasında
Kuş uçtu ten kafesinden (s.25)

“Kadeh” şiirinde hayatın geçiciliği anlatılmaktadır. “Doldu boşaldı kadeh” mısraı ile değişen hayat döngüsü dile getirilmektedir. Bu hayat döngüsü içerisinde varılacak son nokta şüphesiz ki ölümdür. “Deryaya açıldı yelken” ifadesi ile insanın sonsuzluğa başlayan bu yolculuğuna vurgu yapılmıştır. Bu bakımdan şiirde yelken ölümü imgelemektedir. Yelken ya da geminin ölümü anımsatması Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde sıkça kullanılan bir metafordur. Şiirin son mısraında “Kuş uçtu ten kafesinden” denilerek ruhun bedenden ayrılışına gönderme yapılarak ölüm olgusunun altı kuvvetle çizilmektedir.

Dört mısralık “Raks” şiirinde gemi kavramı ölümü imlemektedir.
Bir güneş manzumesi içinde
Rotasını çizmiş peykleri
Ezelden ebede akan
Bir raks içinde yüziyor gemi (s.26)

Raks şiiri kısa olmasının yanı sıra diğer şiirlerle anlam bakımından kuvvetli bir bağ taşımaktadır. Güneş sistemindeki gezegenlerin belirli bir ahenk içinde dizilimi ve hareketi adeta bir dans figürü olarak görülmektedir. Şairin kozmik hayat ile olan yakın ilgisi bu şiirde de kendisini göstermektedir. Gemi imgesi de yine bu kozmik unsurların ahenkli hareketlerini dile getirmek amacıyla kullanılmıştır. Geminin ezelden ebede doğru bir yolculuk yapması ölümü hatırlatmaktadır.

“Sal” şiirinde de sal imgesi şiire adını vermiştir:
Bir bayrak yarışıdır elinde mendil
Bir sal üstünde geçilir denizden denize
Ucu bucağı görülmeyen menzil
Bir uçtan bir uça uçar, uzar
Kıt'alar keşf olunur (s.29)

Şiirde anılan deniz aracı gemi değil, bir saldır. Şairin bu tercihi bilinçlidir. Koca evren içinde insanın varoluş serüveni engin bir denizde sal ile yapılan bir yolculuğa benzemektedir. “Cevheri gizli toprakta” denilerek insanın topraktan yaratıldığı hatırlatılmış ve bu var oluş sürecinin uzun yıllara dayandığı anlatılmıştır. Şiirin tamamına bakıldığında sal ile denizden denize yapılan yolculuğun ölümü anımsattığı görülür.

“Yer Yüzü” şiirinin ilk dörtlüğünde de gemi kavramına yer verilmiştir.
Yer yüzünde
Yâr yüzüne hasret gitti

Uzun sürdü özlemi

Sefere çıktı bu gemi (s.52)

Şiirde gemi kavramı ölümü simgelemektedir. “Sefere çıktı bu gemi” mısraında yapılan sefer insanoğlunun son yolculuğudur. Dolayısıyla bu gemi çıktığı bu seferden bir daha dönmeyecektir. Şiirin ilk dördlüğünde hasret duygusu ön plana çıkarılmıştır. Bu hasretlik sevgiliye duyulan özlemdir. Şair sevdiğinin yüzüne hasret kalarak ölüme gittiğini vurgulamaktadır. Öte yandan sefere çıkan geminin ölümü anlatması Yahya Kemal'in “Sessiz Gemi” şiirini hatırlatmaktadır. Şairin bu mısralarında Yahya Kemal'den etkilenmiş olabileceğini düşünmek yanlış olmasa gerektir.

“Yollar” şiirinde de şair yine gemi kavramına yer vermiştir:

Uzadı yollar

Şarktan garba

Garbtan şarka kadar

Aşılmaz duvarları aştı

Taştı nehir taştı

Gönlüm ummana boşaldı

Derya içinde yüzdü gemi

Aradı aradı yerde gökte

Seni seni

İçti kevser şarabını

“Tattı ecel şerbetini”

Yaşadı anı ve demi

Geldi geçti

Asırlar içinde

İnsan insanla kaynaştı

Toprak toprak üstünde (s.53)

“Yollar” şiirinde yine öne çıkan ölüm temasıdır. Şiirde gemi metaforu bir arayışı simgelemektedir. Denizdeki bir gemi gibi şair sevdiğini aradığını anlatmaktadır. Bu arayışın sonu alt mısralardan anlaşıldığı kadarıyla ölümle sonuçlanacaktır. Neticede insanoğlu doğar, yeryüzünde belli bir süre yaşar ve sonra ölür. Yaşadığı bu süre içinde aşkları, özlemleri ve bazı gayeleri olur. Ancak insan ne için ve nasıl yaşarsa yaşasın mutlak son ölümdür. Şiirde şairin ömrünü sevgiliyi arayarak geçirdiği anlatılmaktadır.

“Kazan” şiirinde de gemi ve yelkenli direği kavramları kullanılmıştır:

Mayası özü kaynamış kazanda

Milyonlarca yıl unutulmuş

Toprakta

Yıllar yılı uyumuş karanlıkta
Bir ummana benzer şuur altında
Uyumuş uyanmış toz toprakta
Hayalin gemisinde
Varmış hedefe
Sarılmış ağaca
Gövdesi kavi, bedeni sağlam
Yanmış sana..
Binmiş, bindirmiş yelkenli direğinde
Varmış amaca. (s.29)

“Kazan” şiirinde de yine insanın varoluş sürecine değinilmiştir. İnsanın topraktan yaratılışına gönderme yapılarak yaratılan bu varlığın sağlam ve kusursuz olduğunun altı çizilmiştir. Gemi imgesi hayal sözcüğü ile birlikte kullanılmıştır. Bu söz öbeği ile insanın dünya üzerindeki yaşamı hayal gemisinde yapılan bir yolculuğa benzetilmiştir. “Binmiş, bindirmiş yelkenli direğinde/Varmış amaca” mısralarıyla insanın yolculuğunun sonu da yine gemi ile çıkılan bir seyahat olarak tasavvur edilmiştir.

Hayat Mücadelesi İmgesi Olarak Gemi:

İnsan doğduğu andan itibaren kendisini bir mücadele içerisinde bulur. En müreffeh insanın bile hayatta karşılaştığı zorluklar mücadele içinde olduğu anlar olmuştur. Bu bakımdan insanın dünya üzerindeki yaşamı çetin ve yorucudur. Her insan bu çetin mücadeleden kendi payına düşeni alacaktır. Suavi Koçer de bir insan olarak böyle zorlu bir yaşama mücadelesi vermiştir. Bu mücadele yer yer şairin şiirlerine de yansımıştır. “Kör Döğüşü” şiirinde bunun örneğini görmek mümkündür.

Kimi zaman canbaz
Kimi zaman şahbaz
Kimi zaman düzenbaz
Bir hoş olur düğünü
Atılır boşluğa tohumu nesillerin
Kavgası tükenir karanlıkta
Kör döğüşü içinde bu gemi (s.33)

“Kör Döğüşü” şiirinde insanın değişken tavırları eleştirilmektedir. Şaire göre insanoğlu belli bir kararda durmamaktadır. “Kimi zaman canbaz/Kimi zaman şahbaz/Kimi zaman düzenbaz” mısralarıyla eleştirilen bu durum dünyayı kaotik bir ortama sürüklemiştir. Dolayısıyla insanın yaşam mücadelesi kör döğüşüne benzetilmiştir. Gemi imgesi bu şiirde yaşam mücadelesinin hâkim olduğu dünya olarak düşünülmüştür.

“Sandal” şiirinde de hayatın çetin yüzü deniz araçları üzerinden verilmiştir.
Sandal uzaklaştı kıydan

*Açık denizde kaldı balıkçı
Ağları germiş sahile
Bekler seni*

*Kumlukta uyur gemi
Kaptanın gözü ufukta
Gözlüyor denizi
Dalgalar gökremiş geliyor
Dağ gibi küheylan gibi
Yelesi köpük
Yelesi açılır kapanır
Körük gibi*

*Deryanın üstünde gemi
Suların üstünde sandal*

*Geçilir kıydan kıyıya
Ses gelir gider kayadan kayaya
Bin akssada içinde
Varılır hedefe
Varılır mağara ve inine
Orada bekler seni
Rüyası içinde
Denizin
Yosunlu nebatın dünyasıyla
Sarhoş olursun (s.46-47)*

Şiirde gemi ve sandal kavramlarının beraber kullanılması hayatın inişli çıkışlı gidişatını anlatmak içindir. Bilindiği gibi hayat bazen insanın umduğu gibi gider ve insan da sakin ve huzurlu bir ömür sürer. Bu noktada insanoğlu da açık ve sakin bir denize açılmış güçlü bir gemi gibidir. Ancak hayat bazen insana çetin yüzünü de gösterir. Bu noktada insan artık coşkun bir denizde kalan küçük bir sandal gibi çaresizdir. Şiirde gemi ve sandal metaforu bu durumu imlemektedir.

“Gemi” adlı iki mısralık kısa şiire baktığımızda gemi imgesinin şiire isim olarak verildiğini görürüz.

*Aldı götürdü seni beni
Vurdu dalga kayadan kayaya (s.48)*

Hayat karşısında çaresizliğin dile getirildiği bu şiirde şair dev dalgalar karşısında kıyıya vurmuş bir gemi gibidir. Ancak bu şiirde şair bu defa yalnız değildir. Yanında sevgilisi de bulunmaktadır. O da hayatın sert yüzünden nasibini almış ve ikisi de farklı kıyılara savrulmuşlardır.

“Dalga Kıran” adlı beş mısralık kısa şiirde de şair gemi kavramı yine yaşam mücadelesini imlemektedir.

*Gemi yalpalanır
Dalga kıran önünde
Bir bu yana bir o yana
Mor kayalar ağladı
Gün ışığında denize karşı (s.56)*

“Dalga Kıran” şiirinde gemi insanın arzularının yerine geçer. Dalga kıran nasıl ki dalgalar önünde bir set ise, insan arzularını taşıyan gemi önünde de bir engel olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsan ömrü boyunca hep bir arayış bir heves peşindedir. Kimi zaman bu hevesler bir karşılık bulur ancak; çoğu zaman da bu arzular bazı engellere takılır. Şiirde yer alan “Mor kayalar ağladı” mısraı sonuç bulmayan bu arzular karşısında duyulan üzüntüyü dile getirmektedir.

“Atom Çekirdeği” şiirinde de şair yine gemi kavramını kullanmıştır.

*Dünya gemisi fezada uçuyor, uçuyor altın kanatlı kuş
Ateşle kan dolmasın içine
“Hayır ve şerde” gizli atomun, çekirdeği
Zıtların kanunu, yekûnu, tutarı gelir dile (s. 70)*

“Atom Çekirdeği” şiirinde dünya bir gemiye benzetilmiştir. Tıpkı altın kanatlı bir kuş gibi bu gemi uzay boşluğunda uçmaktadır. Şairin kozmik unsurları sık kullandığını daha önce dile getirmiştik. Bu şiirde de böyle bir kullanım söz konusudur. Şair dünya gemisinde ateş ve kan olmamasını istemektedir. Yani kötülüğün bulunmamasını arzu etmektedir. Ancak kendisi de bunun mümkün olmadığını farkındadır. Çünkü dünyada zıtlıklar bir arada bulunur. İyinin yanında elbette kötü, güzelin yanında çirkin de bulunacaktır.

Dini Bir Sembol Olarak Gemi İmgesi:

Şair gemi imgesini dini bir sembol olarak da kullanmıştır. Bunun en çarpıcı örneği “Nuhun Gemisi” şiiridir. “Nuhun Gemisi” şiirinde gemi kavramı şiire isim olmuştur:

*Nuhun tufanıyla coşan dalga ve denizi
Uçar hayalin kanatlarında
Yol alır
Ufukta kayıp olan
Masal gemisi
Uyur, uyur*

İlk gününden beri yosunlu yeşilde

Okyanus incisi (s.37)

Dini terminolojide Hz. Nuh Tufanı ayrıntılı olarak anlatılmaktadır. Hz. Nuh gelecek büyük tufandan korunmak için büyük bir gemi inşa etmiştir. Bu gemiye kendisine inanan kişileri ve her hayvan türünden iki tane almıştır. Şiirde bu olaya gönderme yapılmış ve Hz. Nuh'un gemisinin "masal gemisi" olarak nitelendirildiği görülmektedir. Şairin böyle bir nitelendirme yapmasının nedeni geminin büyüklüğünden ve içerisinde her cinsten hayvan bulunmasından kaynaklanmaktadır. Böyle bir geminin varlığı insana hayret vermekte ve insanı adeta bir masaldaymış gibi büyülemektedir.

Görme Organı İmgesi olarak Gemi:

Suavi Koçer'in şiirlerinde denizcilik kavramları çeşitli anlamlarda kullanılmıştır. Yukarıda saydığımız konular dışında gemi veya deniz taşıtlarının, bir organı imgelemek için de kullanıldığını görürüz. "Göz Kapağı III" şiirinde göz tekneye benzetilmiştir.

Gözünü kırpmadan uçar pervasız, korkusuz

Açılır kapanır göz kapağı

Yuvalanmış kazan, tencere, abanır kapanır üstüne

Alaca siyahlıkta aydınlık...

Aralanmış kapı gök denizinde tekne

Yuvalanmış çenberi sarmış alını (s.66)

Şiirde gökyüzü denize benzetilmiş ve bu "gök denizinde" bir tekne yüzdürülmektedir. İlk mısradan anlaşıldığı kadarıyla bu tekne gökyüzünde uçmaktadır. Şairin daha önceki şiirlerine baktığımızda gemi kavramını uzay gemisi için de kullandığını görürüz. Şiirde anılan bu teknenin gökyüzünde uçuşu her ne kadar da bize o şiirleri hatırlatsa da bu şiirde teknenin uzay gemisi olarak kullanıldığını söylemek zordur. Şiirde göz tekneye benzetilerek enginlere bakıp giden bir araç olarak düşünülmüştür.

SONUÇ

Suavi Koçer *Uzay Yolcuları* adlı tek şiir kitabı ile "Uzay Şairi" olarak adını duyurmuş; ancak zamanla ismi unutulmuş şairler arasına girmiştir. Şairin unutulmasında veya arka planda kalmasında şüphesiz üretkenliğinin başlıca etken olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü şiire başladığında adının beraber anıldığı Garip sanatçıları üretkenlikleri ile günümüze kadar gelmeyi başarmıştır. Orhan Veli genç yaşta hayatını kaybetmiş olmasına rağmen onu günümüze kadar taşıyacak nicelikte ve nitelikte eser bırakmıştır. Ne yazık ki aynı şeyi Suavi Koçer için söylemek mümkün değildir. Şairin unutulmasında önemli bir diğer etken de elbette ki yazdığı şiirin geniş bir kitleye yayılamamasıdır. Uzay konusuna yoğunlaşan şair uzay şiirleri ile anılmış bu da onun geniş bir okur kitlesine ulaşmasını engellemiştir. Şairin şiir üslubu da yine onu büyük şairler arasına taşıyamamıştır.

Uzay Yolcuları adlı şiir kitabına baktığımızda şairin daha çok uzay konusuna yoğunlaştığını ve bu minvalde bir şiir dili oluşturduğunu görmekteyiz. Ay, yıldızlar,

galaksi, evren, roket, uzay, uzay gemisi şairin sıklıkla üzerinde durduğu kavramlar olmuştur. Bununla birlikte aşk konusuna, tarihsel konulara, evrim konusuna, tarihsel gelişime ve sosyal konulara da değindiğini görmekteyiz. *Uzay Yolcuları* 'nda dikkat çeken en önemli kavramların başında gemi imgesi gelmektedir. Şiirlerinde sıklıkla bu imgeye yer vermesi şairin bunu bilinçli bir şekilde kullandığını göstermektedir.

Modern Türk şiirinde gemi kavramı çeşitli anlamlar taşımaktadır. Suavi Koçer'in şiirlerindeki gemi imgesi genellikle diğer şairlerle aynı kavram/ olgu dünyasını yansıtıcı bir mahiyetteyse de yer yer orijinal karaktere sahip kullanımlar da söz konusu olabilmektedir. Şair şiirlerinde gemi ve deniz taşıtlarını yer yer ölümü imgelemek için kullanmıştır. Sonsuzluğa yapılan bir yolculuk olarak değerlendirilen ölüm, Türk şiirinde gemi imgesi ile anlatılmıştır. Suavi Koçer de diğer şairler gibi ölüm için gemi imgesini kullanmaktan geri durmamıştır.

Şair bazı şiirlerinde de gemiyi bir deniz aracı olarak değil bir uzay gemisi olarak düşünmüş ve böyle ifade etmiştir. Şairin uzay gemisine bu denli atıf yapmasında şiirlerinin temasının uzay olmasının büyük bir etkisi vardır. Şair bazen de gemiyi yolculuk için bir imge olarak seçmiştir. Engin denizler şaire yeni ufukların ve yeni maceraların perdesini aralamıştır. Bu amaçla deniz araçları yolculuğun simgesi olmuştur. Bazen de içinde bulunduğu hayat mücadelesi şairi yormuş ve şair bu hayat mücadelesini gemi imgesi ile anlatmıştır. Suavi Koçer'in gemi imgesi ile bazen ümidi veya ümitsizliği dile getirdiği de görülmektedir. Hz. Nuh'un gemisine atıf yapması ise dini bir sembolden faydalanmak istemesi ile ilgilidir. Şairin en çarpıcı gemi imgeleri ise gemiyi modernizmin bir aracı olarak görmesi ve bunu göze benzeterek görme organı gibi hayal etmesidir.

Sonuç olarak Suavi Koçer, şiirlerinde gemi kavramı ile farklı imgeler oluşturmuş ve bunları başarılı bir şekilde kullanmıştır. Her ne kadar bazı şiirlerinde yolculuk ve ölüm gibi klasik kullanımlar söz konusu olsa da şair kendi mizacına ve şiir anlayışına uygun yeni imgeler de şiirimize kazandırmıştır.

KAYNAKÇA

- Aksan, Doğan (2013). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili: Dilbilim Açısından Bakış*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksan, Doğan (2015). *Cumhuriyet Döneminden Bugüne Örneklerle Şiir Çözümlemeleri*, Ankara: bilgi Yayınevi, 4. Basım.
- Aktaş, Şerif (2015). *Şiir Tahlili-Teori ve Uygulama-*, Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları, 2. Baskı.
- Çetin, Nurullah (2006). *Şiir Çözümleme Yöntemi*, Ankara: Öncü Kitap, 4. Baskı.
- Çolak, Veysel (2011). *Şiir Nedir ve Nasıl Yazılır?*, İstanbul: İkaros Yayınları.
- Çonoğlu, Saim (2008). "Şiirin Gemileri: Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Gemi", *Türkbilig*, S.16, s.24-39.
- Işık, İhsan (1990). *Yazarlar Sözlüğü*, İstanbul: Risale Yayınları.
- Koçer, Suavi (1965). *Uzay Yolcuları*, İstanbul: Çınar Matbaası.
- Koytak, Elyesa (2017). *Anlamın Kıymeti: Modern Türk Şiiri Üzerine Denemeler*, İstanbul: Avangard Kitap.
- Necatigil, Behçet (2007). *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, İstanbul: Varlık Yayınları, 24. Basım.

Okay, Orhan (2018). *Poetika Dersleri*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 6. Baskı.

Şengül, Mehmet Bakır, "Suavi Koçer", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, 24.09.2020, [teis.yesevi.edu.tr /madde-detay/suavi-kocer](http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/suavi-kocer).

Yalçın, Murat (Ed.) (2010). "Suavi Koçer", *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, C. 2. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 3. Baskı, s.640-641.

ÇatıŐma beyanı: Makalenin yazarları bu çalıŐma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal iliŐkileri bulunmadıŐını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatıŐmasının olmadıŐını beyan ederler.

Destek ve teŐekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluŐtan destek alınmamıŐtır.